Q. D. B. V.

JUS BELLI CIRCA FANA & SEPULCHRA,

PRÆSIDE

CONRADO SAMUELE SCHURTZFLEISCH,

Publice disquiret

JOHANNES CHRISTOPHORUS PREIBISIUS, Sorâ-Luſ.

ad d. 24. Martii, A. 1671. hor. antemerid.

WITTENBERGÆ,
Typis CHRISTIANI SCHRÖDTERI, Acad. Typ.
Anno CIƆ IƆC XXCIII.

I. N. J.

§. 1.

DIsseram de Belli Jure, quatenus ad fana pertinet & sepulchra. Versaborq; in hoc negotio ita, ut summa solum illius capita attingam.

§. 2. Esset verò vel in antecessum de origine bellorum cum cura quadam atque diligentia agendum, nisi jamdudum alii suscepissent hujus argumenti dignitatem. Suffecerit mihi, ostendisse, bello non refragari naturæ jus, nec præcipere tamen quidquam de eo. Sistitur intra concessionis fines: Præcepti nec vis, nec vestigium apparet. Est sane dictatum naturæ juris, insitum omnibus, & omnium sensu atq; confessione firmatum de suo cuiq; tribuendo. Si non tribuatur; suppetit tribunal rectæ rationis. In hoc judicatur de justo, in hoc tribuitur, quod tribuendum est.

§. 3. Hæc via atq; decidendi ratio juri naturæ, quatenus per se sumto, nota atq; animis ipsis inscripta. De cruentis certaminibus, nihil

illi cognitū, nihil perſpectum. Acquieſcit hic, contentum, rationis judicio diſceptaſſe. De reliquis nil diſponit, aut præcipit. Neq; id tamen officit juri, tantū abeſt, ut evertat jus ipſū. Satis hic & ad juris laudem, & ad juſtitiæ exemplum eſt, ſi non repugnet ſanctum illud naturæ jus, imò ſi de eo, quod agitur perperam, informatum, aſſentiatur quoq; & ſuggerat vindicandi juſti rationes. Eſto quis: Et eſto fortè Claſſicus: Eripiat alii, quod ſuum eſt: Deliteſcat ſub ſpecie juris. Oſtendatur in judicio rationali fucus, detrahatur larva: Decidatur lis pro merito atq; ex dignitate cauſæ. Sed elabi Claſſicus velit, quæſito hinc inde prætextu elabendi. Interpelletur ſeriò, moneatur ſemel iterumq;, & id ſeriò quidem atq; graviter, reddat, reſtituat erepta. Primò tergiverſetur, mox recuſet plane atque detrectet. Satisfaciendum certè præcepto juris naturalis eſt de ſuo cuiq; tribuendo. Et nolit ille tribuere, nolit eſſe audiens dictato hujus juris. Referatur ad tribunal naturæ juris. Hoc ita informatum, concedet bellum, neq; rejiciet hanc viam repetendi ejus, quod injuſte eſt ablatum. Nullum enim aliud remedium ſupereſt recuperandi ejus, quod ereptum. Intelligitur ex eo facile remedium hoc recuperandi extraordinarium eſſe, eoq; non prius adhibendum, quam omnibus modis monitisq; ad pacem conixi

nixi

nixi fuerimus, nec aliud nisi hoc restaurandi nostri juris instrumentum suppetat.

§. 4. Ceteroquin arduum Imperii Civilis nomen, ac tanto excelsius, quanto majus versari circa sacra, quibus DEi honor continetur. Est sane Princeps Numen quoddam mortale, & DEi vice res terrenas juxta & divinas curat dirigitq;. Agat ergo, quod DEus vult, & quod agendum interpretatus ipse est.

§. 5. Atq; id adeo argumento est summam illam, quam obtinent Principes, potestatem, non obtinere ab alio, quam à Deo, eamq; nullo interjecto ab eodem, id est, cœlesti illo fonte derivari. Ganniat & garriat quorundam temeritas: nil moramur. Explosa jam olim Pontificii dominatus sententia est. Utinam vero malum statim inter sua primordia extinctum fuisset. Noto hic Sec. IIX. & XI. in quorum altero Gregorius III. Zacharias & Stephanus, altero Gregorius VII. Reges sibi atq; imperatores in tantum obnoxios esse voluerunt, ut aut exauctorarent, aut interdicerent communione sacrorum. Quo conf. Martin. Polon. Chron. A. 738. Ann. Pith. An. 752. Otto Frisingensis L. 5. c. 23. Gottfried Viterb. Chron. part. 17. de Bonifacii IIX. conatu nil addo. Jam diu notavit Thuanus Hist. lib. 114. An. 1595.

§. 6. Sed redeundum ad incepta, & videndum

dum

dum de eo, cui competat jus belli, & quam latè idem pateat. Ac illud quidem nemini vindicandum, nisi habenti summam potestatem, sive eam unus habeat, ut Reges, sive pauci, ut Optimates, sive omnes, ut Populus.

§. 7. Cæterum ista potestas vel est simpliciter summa vel summam imitatione quadam repræsentat, eoq; analoga vocatur, & mentione territorii definitur. Hæc aut respicit Principes sigillatim, aut universè consideratos. Hoc pacto jus belli sine dubio habent unversi, qvatenus universi: quatenus singuli non habent. Si haberent, non esset Civile corpus, sed gentium inde societas redundaret. Habent tamen belli ad defensionem comparati jus, habent resistendi potestatem, cum violantur ipsorum jura, cum privilegia tolluntur.

§. 8. A jure belli pergimus ad jus dirigendi sacra, quod publica Imperii Legum autoritate à territorii potestate dependet, idq; eo valet, ut rectè intelligatur, ex quo fonte derivetur potestas circa mutanda instauranda ve sacra. Esto Ecclesiæ Patronus habeat potestatem statuendi de plurimis rebus: Non tamen continuo audebit vindicare jus mutandi sacra, nedum abolendi. Causa ostenditur facile, si ostendatur indoles ac vis nativa potestatis in territorium competentis.

Qua

Qua qui gaudent (gaudent autem singuli ordines) jure disponendi circa sacra fraudari nõ possunt, nisi fortè pacto, aut lege disponendi illa libertas fuerit circumscripta. Sed hic Nobiles, qui Imperatori & Imperio tantum obnoxii sunt, excipias merito. Asserunt enim sibi jus dirigendi sacra, confirmant publicæ tabulæ. Vindicant adeo sibi in hac parte, quod imperii Ordines. Et Ordinum tamen dignitate carent: An potestate, qua territorium comprehenditur, una careant, non perinde est liquidum. Alii abrogant potestatem territorii jure competentem, alii concedunt. Nobis sufficiat, monuisse jus disponendi circa sacra iis saltem convenire privilegii jure, si vel maxime non conveniat habita territorii ratione. Verba sanctionis Augustæ manifesta sunt: *Libera & immediata Imperii Nobilitas, omniaq; & singula ejus membra, vigore pacis religiosæ, & præsentis conventionis in juribus religionem concernentibus, & beneficiis inde promanantibus idem jus habeant, quod Electoribus, Principibus & Statibus competit.* Dabo formulam, & dabo simul jurisdictionis ipsorum argumentum. Nomen vulgo notum, & hic non omittendum. Die freye Adeliche Obrigkeit. Nomen dicam an auctoramentum quoddam potestatis in ditiones compe-

ten-

tentis. Certè illo ipſo continetur eorum dignitas, ac diſtingvitur.

§. 9. Latius diffundendum eſt, quod auſpicati ſumus. Finitur limitibus ſuis regimen ſacrorum. Hos non egreditur, neq; profertur ultra. Tribuitur Principi ex cauſa Imperii Civilis. Sed an hoc copulari cum ſacerdotio poſſit, digna ſtilo & cura ſapientum quæſtio eſt. Libare aliqvid juvat. Cætera aliis relinquemus. Eſto Bruno: Præſulis munus gerat; Impertiatur ei Principis jura, qui jus impertiendi habet. Præſul idem & Princeps erit. Regimen Civile atq; Eccleſiaſticum ipſe ſuſtinebit. Sed Jure ſuſtineat, an ſecus, valde eſt controverſum. Ordiamur à naturæ jure. Hoc ſicut in hac cauſa nil diſponit, ita nil prohibet. Satis habet dictare, DEUM pietate, principem obſequio colendum eſſe. De adminiſtratione utriusq; officii, ſacri & Civilis nil præcipit, nil definit. Concedit ergo, quantum in ſe eſt, neq; turpe interpretatur, eundem Imperio & ſacerdotio fungi. Gentium conſenſus eo minus dubitare nos ſinit, quod culti barbariq; populi ſacrorum Præfectos rebus Civilibus impoſuiſſent. Recito Germanorum vetuſtiſſimos ſacerdotes, Civili Officio perfunctos. Silentium, inquit Tacitus, per ſacerdotes, quibus tum & coercendi jus eſt, imperatur. Apud Romanos Ponti-

tifi-

tifices non modo religionis præluxerunt exemplo, sed etiam cum Imperio fuerunt. Laudatus ille mos Ciceroni est, dum arbitratur, nil præclarius inventum atq; institutum esse, quam quod Pontifices iidem & religionibus & summæ Reipubl. præessent, Orat. pro domo sua ad Pontif. Nemo etiam ignorat, antiquissimo Qviritium more solis Pontificibus Jus Civile perspectissimum fuisse. Præter Ciceronem conf. Valerius M. posthunc Barnabas Brissonius Select. Antiq. Lib. 20. c. 20. Neq; tantum Romanis hæc indita persvasio fuit, sed latius ivit illa consuetudo, & maxime imbuit Orientalium mentes. Refero in Exemplum Ægyptios, præterea Græcos, imprimis Athenienses: hinc Cappadoces, aliosque, quibus nil magis honestum, quam Sacerdotium & regimen sociari. Sed instruamus hanc operam exemplo sanctæ gentis. Videbimus Judæos, unde vel primum auspicari oportuit, hunc servasse morem. Sæpe eosdem & tenuisse Rempubl. & administrasse sacra. Revertor ad Romanos, appello Augustum Romanorum Imperatorem. Is Pontificatum Imperio junxit, exemplo ad successores transmisso, Kirchmannus lib. 3. cap. 25. de Fun. Rom. Nota inscriptio, & veterum tabulis inserta. Cæsar Divi F. Imp. Pont. III. Vir. R. P. C. vid. Ad. Occo in Aug. Mittamus extera, ac ad domestica perveni-

amus. Fato quodam Germanicarum rerum primus omnium Bruno, Heinrici Aucupis filius, Pontificis idem ac Ducis officium geſſit. Coloniæ Archiepiſcopus & Lotharingiæ Prorex fuit. Hujus rei teſtes graviſſimi ſunt Widechindus Corbejenſis Annal. 1. Frodoardus in Chronico, Æmilius Veronenſis Hiſt. Franc. lib. 3. Auctor Chronici Lauriſhemenſis. His initiis ſtetit proceſſitq́; conſvetudo iſta ad noſtrum usq; ævum. Contra quam tempore Carolingorum receptum fuerat, quo ſacra & ſeculi negotia diverſa plane ac ſuis diſparata officiis fuerunt. Hinc ſeculo IX. Anſegiſus produxit conſtitutionem Caroli M. & filii ejus Ludovici Pii, qua Epiſcopis dignitate ſacra interdicitur, qui res ſeculi curarent. Verba egregia ſunt & digna, quæ adſcribantur. *Si quis Epiſcopus Presbyter, aut Diaconus, vel Subdiaconus ad bellum processerit, & armis bellicis indutus fuerit ad bellum gerandum, ab omni officio deponatur in tantum, ut nec laicam communionem habeat.* Sed proximo ſtatim ſeculo, ab illa conſtitutione diſceſſum eſt. Sacerdotium cum regimine copulatum, eidem Antiſtitis Principisq; munus conceſſum. Nec multo poſt late diffuſum exemplum, & ad poſteros usq; continuatum, ac tanto amplificatum magis, quanto ſuum Roma extulerat caput. Sed jam diu ante Leo Imp. Nov. conſtit. 86. [illegible]

in-

inquit, ὡς τὰς ἀνακειμένας πρὸς θείας λειτουργίας δεῖ τὸν [illegible] ἀπέχεσθαι. Idem provisum prohibitumque accepimus à Concilio Ephesino. Addatur Codex Can. Eccl. univ. ex Recens. Christoph. Justelli, nuper à G. T. Meiero editus; eoque inprimis conf. celeb. Ziegler. in egregiis animadv. ad Lancellot. l. 1. tit. 12. Non attinet plura afferre, cum satis jam constet de gentium consensu.

§. 10. Accepimus, quid liceat per jus innatum & fas populorum. Nunc transimus ad tramitem constituti juris, præsertim illius, quod Deum auctorem habet. Atq; hic duo ob oculos sunt ponenda: unum est potestas DEi, alterum libertas ejus. Illa res mortalium universas complectitur & regit sustinetq; Hac pro nutu disponit, figit leges & refigit, promulgat idem abrogatq; Adeo familiare Sanctissimo Numini est, jam concedere, ut quid fiat, jam prohibere, ne quid fiat. Quatenus id quod ita concedit prohibetq;, ex numero eorum est, quæ concedi prohiberivè per naturæ suæ indolem possunt, ac adeo subjacent imperio voluntatis, neq; vero sic repugnant, ut libere de iis possit constitui atque disponi. Malignitas est, non sequi arbitrium summi Legislatoris. Nos imitabimur prout voluit Deus. Voluit autem sæpe & concessit in fœdere anti-

antiquo, unum eundemq; diversis officiis fungi. In Novo prohibuit, quo minus quis utroq; munere, id est, sacro profanoq; fungatur. Desut adeo Leviticum illud ævum. Imperium atq; sacerdotium res sua dissociabiles, & nullo adeo consortio miscendæ. Hoc sanxit Christus, hoc Doctores gentium, Apostoli approbarunt. Ut maxime igitur à justitia naturali & gentium consensu non recedat illud sacri profaniq; officii copulandi institutum, recedit tamen à jure divino per tabulas novi fœderis constituto, recedit à pietate quam Christo Legislatori debemus. Dabo ergo non esse contraria officia, Ecclesiasticum & Civile. Dabo statum utrumq; arctissimæ societatis esse capacem. Non tamen concedam, post latam â Christo legem, eundem summæ rerum & sacro officio præesse posse. Non quod officia per naturam contraria sint, sed quia sic dixit, sic voluit, sic ordinavit Deus, qui sequendi obediendiq; necessitatem omnibus hominibus, jure divinæ potestatis, qua omnia complectitur, imponit. Atq; inde jam colligamus, hæc officia sic suis finibus discreta esse, ut conciliari in uno homine non possint, siq; unum eorum retineatur, alterum necessario relinquendum fore. Sed confragosa hic via est. Videamus, ne in lubrico ambulemus, Premit à tergo Pontificis caligo. Sed tenebras has ex-

pedi-

pedivit magni nominis Theologus Balth. Meisnerus Phil, Sobr. sect 2. q. polit. 2. Saltem addimus, respectu Ecclesiæ duplicem assignari potestatem, unam exterius versari, & dirigendo occupari, alteram diffundi ad interiora ejus, ac competere notione interpretandi verbi sacratioris, ac dispensandorum adeo DEi mysteriorum. Priorem eamq; solam vindicamus Imperio Civili, naturæ ac gentium, & divinitus constituto jure. Legis naturæ sane præceptum est, obedire DEo, & propter DEum summæ potestati. Gentium quoq; omnium sancta hactenus opinio fuit, regimen Majestatis contineri potestate suprema disponendi res omnes Jucietatis Civilis ambitu comprehensas: Sacras, an profanas, nil interest. A natura enim Imperii quasi fonte manat jurisdictio in Rempubl. juxta atq; Ecclesiam. Ecclesiam dico, quod hæc Reipubl. quasi fulcimento suo innitatur. Divinæ leges sic claræ sunt atq; evidentes, ut vel solum Nutritii nomen summis Magistratibus â DEo ipsomet adscriptum, argumento sit hujus rei. Persignificanter id sanctissimo & Regiæ stirpis Vati expressum vocabulo est. Esaiæ XLIX. 23. Nec abludit interpretatio Thargumica. LXX. reddunt τροφεῖς, dictione perconvenienti.

§. 11. Sed hæc pleniùs disquirendi argumen-

tum præbeant iis, quorum curam excitat circa ſa-
crorum verborum.

§ 12. Aut fallit me animus, aut certè indicavi, quo valeat ſuſceptus hic labor. Sufficit meminiſſe, quod diximus de Imperio circa Sacra. Nunc ex præſcripto innati gentiumq; juris reddere juvat in præſens, quousq; liceat exercere Imperium circa ſacra, quousq; etiam circa religioſa? Moliatur bellum Princeps ex juſta cauſa. Oppugnet urbem in hoſtico occupetque. Omnia ſolo æquet, ſecuritatis finium gratia. Res plena diſceptationis, plena dubitationis eſt, utrum eadem opera & certe eodem jure diruere ædes ſacras, evertere templa, demoliri fana, deſtruere delubra atq; ſimulacra liceat? An graſſari in ſepulchra, an dejicere monumenta ſit conceſſum? Auſpicabimur à ſacris. Jus naturæ in hac cauſa nil diſponit. Sinit diſponere homines, homines, inquam, quibus jure dominii illa diſponendi poteſtas eſt. Fortius loquar. Sit templum oppugnantibus hoſti profuturum, contra nociturum caſtro, quod defendere velimus. Ceſſabit reverentia ſacri ritus, dictabitq; æquitas & ipſa juſtitia naturalis, perire illius loci venerationem. Nihil hic evidentius, quam non refragari jus naturæ, & ſuadere inſuper, ſi informetur, quid exterius agendum, imò dictare tandem, ſi non aliter noſtrum nobis conſervari contineriq; poſſit. De mero gentium jure nil vetat dicere idem & facere. Non vacat mihi eſſe prolixo. Dicam quod res eſt. Aut contemnitur religio alterius ut hoſtis, aut locus religioni conſecratus extremam Reipubl. perniciem minatur: utroq; modo deſinit eſſe ſacrū, quod hactenus fuit ſacrum. Eſto Carolus M. deſtruat fana Saxonum, ut Ereſburgenſe quidem olim deſtruxit: diruat ſtatuam Irmenſulæ nomine dedicatam, ut revera diruit. Ann. Franc. [illegible] Præſes cō in Hiſt. Wittekind. M. §. 5. not. E. [illegible]

impedire potuit, ut pro qua faciat veneratio religionis. At vero Carolus ut Christianus non habuit venerationem erga sacra non-Christianæ Gentis, qualis per id tempus Saxonica [illegible] erat. Pro veneratione contemtus erat, ex contemtu nova oriebatur, quæ faceret pro jure belli in sacra, ut facere ipsi liceret, quo desinerent esse sacra. Nempe efficere potest justus religionis contemtus, ut loca religioni consecrata cessent esse sacra, cessent habere sacrorum venerationem. Neq; id fraudi est Divino honori, quippe quem animis metimur, si justis pretiis metimur. Consecrantur templa, ut DEO serviant, non DEUS ipsis. Opera hominum sunt, quibus non includitur sanctissimum Numen. Deseri ergo juxtaq; destrui possunt, si aut nulla servandorum spes affulget, aut ex servatis certissimum impendet Reipubl. damnum. Præclare Zieglerus noster pronunciat, consecrationem usu populi, quasi fundamento suo fulciri. *Sicubi igitur populus loco sacro amplius uti non possit, cessare locum esse sacrum, idq; ex tacita voluntate & voto populi consecrantis. Not. ad Grot. L. 3. c. 5. §. 2.* Nempe ibi Dei deliciæ sunt, ubi mens in pietatem conversa, animusq; in Deum revolutus est. Inutile accersere exempla. Ipsi memoria tenemus, quid actum sit superiori bello. Cujus rei tanto majus apud nos momentum, si jam tum ante excussa veneratio est. Si exemptus divinior usus, si tecta, si parietes jam tum ad profanas operas compositi fuerant atq; comparati. Sit hostis: arma disponat in templo muniatq; insuper operibus, ac inde se & suos defendat. Credent licere alii in templum, quod hosti licuit. Licere eo jure, quo hostis utitur adversus hostem. Fuerunt olim Judæi. Propugnaverunt urbem ex templo. Nil dubitaverit Titus aggredi templum & expugnare, expugnatumq; postea vertere ad profanos usus. Ac id quidem omni [illegible] gentium, salvo belli jure. Neq; vero hic præterire debemus, venire usu posse, ut paria faciamus hosti,

neq;

neq; indulgeamus, ut impune ferat, quod auſus eſt in noſtra templa. Fecerit damnum fanis, everterit ſimulachra. Non video cur nobis idem non poſſit licere, & ultionem juſtiſſima rependere ultione. Proferam Græcos. Dejecerint templa Perſarum, perniciem delubris attulerint; Merito arbitrabuntur Perſæ, idem facere ſibi integrum eſſe. Tametſi nolim diſſimulare Græcos ad reverentiam templorum primis temporibus ſic excultos fuiſſe, ut etiam, quum maxime ferveret bellum, parcerent templis, abſtinerentq; à ſacris domiciliis manum. Nec abſunt tamen, qui id inſtitutum magis à ratione utilitatis, quam à veneratione profectum putent. Reddere hujus rei argumenta non attinet. Satis quippe manifeſtum, ſæpe temperatum eſſe templis, non tam veneratione templorum, aut more rerum divinarum, quam reſpectu utilitatis, & proferendæ ſecurius Dominationis. Ut mirer, cur accuſent Xerxem violati gentium juris. Scilicet vaſtabat ſacras domos, ignem ſubjiciebat templis, nil deniq; relinquebat intactum. Seu ferro, ſeu flammis ſæviebat. Neq; id tantopere redarguendum fuerat. Quæ Græcis ſacra, ipſi profana erant. Dedignabatur venerari eorum templa, qui more ſuæ gentis extra templa operabatur ſacris & publice colebat Solem. Jam æſtimari poteſt, quam ſine cauſa quidam obverterint hic ſive religionis nomen, ſive conſecrationis ritum. Derivare nobis rivum liceat ex horum fontibus, qui Grotio operantur. Illi duo æſtimant, vel opinionem victoris, qua aut ſuſtinetur conſecratio, aut convellitur: vel ſcopum ejus, qui curat ut templa diruantur. Si ad Numinis contemtum faciat, ferendus non eſt. Exhorreſcit animus, cum Belſazaris recordor, cui oblectamentum erat, violare templi vaſa, & inſtruere inde ſupellectilem ſibi atq; adornare ad profanos uſus. Abſit à pio Principe impius iſte animus. Niſi illi legem ponit, niſi ardua illa neceſſitas rerum & ſtatu

Rei-

Reipubl. servandæ. Dejicere igitur templa eousq; licet, donec dejiciendi ratio à neceeessitate ac subsidiis tuendi regiminis repræsentatur. Horum si nihil adsit momentorum, adeo non valet in laudem iste conatus, ut qvoq; incurrat crimen violatæ pietatis. Sed explicatius loqvamur de templis. Fingam, Principem hic ex justa causa Principi Christiano, ibi Principi barbaro & non Christiano urbem ac templa eripere. Non uno modo pronunciandum erit in hac causa. Nam aut Princeps Christianus eadem nobiscum sacra colit, aut diversa habet, eaqve multis erroribus ac superstitionibus foedata. Non admittam, si Princeps Christianus, Principi Christiano & socio ejusdem religionis templum bello ereptum seculo donet sine causa. Secus est, si necessitas ad id cogat, qvod sine necessitate non erat facturus. Si Princeps vero barbarus sit & Christiana religione non imbutus, Urbi templisq; inferre pedem & eripere dedicata bona, ac vertere ad Christianos usus, siverit jus belli. Sed contingat Christianum dissidere à Christiano, ac disjungi adeo utrumq; diversis sacris. Expediendum, qvid liceat victoriæ jure. Esto gens statuarum cultibus dedita & plurimis nævis erroribusq; infecta: Habeat templa superstitiosis abusibus pollata: Dicam jure belli eadem ratione in Civitatem & templa Imperium acqviri. Cæterum non unà asseram acqviri jus diruendi templa, si non ostendatur necessitas, qvæ ad diruendum impellat. Insolens enim & prorsus illiberale facinus, tunc templis non temperare, cum ratio non exhibetur, propter qvam temperari non debeat. Qvin adeo multo consultius fuerit, parcere fanis, & conniti interim atqve curare enixissime, ut separetur profanus usus & denuo excitetur verus DEI cultus, ineptiis humanis ac vanitati ne vestigium relinqvatur. Laudandi SAXONES nostri, qvi non abolere sacra collegia, sed

 restitu-

reſtituere, ac reddere avito ſacro & Scholis amplificationis
materiam dare, ac per has proferre Eccleſiam & amplificare
re benigniſſime, novo renaſcentis noſtræ felicitatis auſpicio, ſunt aggreſſi. Faceſſant itaqve A. Contzenius & F.
Cutſemius dicam ſcribere Divis Saxoniæ Electoribus, ut
qvi non deſtruxerint templa, ſed inſtauraverint, non abo-
leverint ſacra, ſed repurgaverint, non extinxerint reditus
ſacros, ſed mutaverint meliori uſui, reduxerintqve adeo
antiqvum cultum. Sed male habet iſtos homines, inci-
diſſe in ea tempora, qvibus ſegnitia odio, impietas qvo-
qve execrationi eſſet. Dolent, fremunt, indignantur,
amiſiſſe tot ampliſſimos proventus, tot prædiorum lautiſ-
ſimos fructus, qvibus & paſcere oculos, & curare ventrem
exqviſitiſſime licebat. Scilicet frui bonis, nec mereri, ho
voluptas. Dare DEO nomen, & frigere interim in DEI cultu,
ac pietatem oſtendare magis, qvam habere: omnia in
ſpeciem comparare & fictum ſplendorem, adulti mores.
Jactari religio, non exerceri: ſqvalere ſtudia pietatis, jace-
re literarum cultus, DEI Magiſtratusq; honos eodem peri-
culo involvi, cuncta ruere in exitium videbantur. Nil u-
qvam recti, nil ſinceri. Omnia aut pravo de rebus divinis
ſenſu, aut luxu otioqve fœdebantur. Omne demum mo-
mentum in rebus ſeculi ponebatur, & qvæſtu impiæ nun-
dinationis: nundinationis, dico, fortunarum omnium, ac
divini humaniqve juris. Jam ſatis ſuis admovebatur
IGNAVUM GENUS. Extrudendum erat, qvia non DEO,
ſed Pontifici, ſed ventri, ſed ignaviæ ſuperſtitionibusq; ob-
ſtinate addictum. Hoc DEus Principibus, hoc Principes a
ſacerdotibus exigebant: certe exigere debebant. Ingens
inde ad Saxonas gloria, & æternum ad poſteros rei bene ge-
ſtæ monumentum. *Injuria ergo eſt*, non ſtilo, ſed ferro vin-
dicanda, inſultare piiſſimo cineri, vellicare religioſiſſimo-
rum

rum Principum manes, & comminisci deniqve ineptis simas ad obtrectandum artes. Nobis ex eo lætandi argumentum, unde vafris istis hominibus hactenus criminandi fuit.

§. 18. Confecisse nos negotium hoc crederemus, si pauca qvædam recitassemus de scopo atqve instituto religiosorum collegiorum. Principio ad DEI honorem, erudiendamqve juventutem, & propagandum adeo divinioris solertiæ exemplum instituta fuerunt. Hinc deflexa in abusus, à seqviori ævo traxerunt labem, optimis initiis ad pessimum eventum conversis. Confluere eo pietatis obtentu multi, & conferre fortunas suas, ac donare lucnlentissima prædia, atqve amplissimas possessiones. Suis aut nihil, aut non multum relinqvere. Toleranda liberalitas, nisi intermixta superstitioni, nisi immodica, nisi deniqve cum præsentissimo reipublicæ exitio conjuncta fuisset. Atqvi vero summa iniqvitas, religionis prætextu atqve adeundæ hæreditatis coelestis spe imponere necessitatem dandi, emungere cives, exhaurire Principes, avertere omnes ferme reditus ab ærario ad culinam ignavæ societatis. Prudentissime nuper Senatus Venetus edixit, abstinerent rebus seculi Patres, aut urbe exirent. Nil neqve ingeniosa mendicatione, neqve emptione posthac pararent monasteriis suis. Contenti essent partis, si retinere vellent, si secure frui. Festive qvoqve Altierius Purpuratus consilia & intempestivas preces non ita pridem elusit. Habent Romæ privilegia immensa. Nec tamen contenti his desiderabant plura. Pulcher impetrandi titulus, lautissima parata coena est. Sed excusare se purpuratus, & causari occupationis, opportune se in palatio continere, Jamqve tacite exprobare ingenium habendi nimis cupidum, & nunqvam desinens petendi. Adeo illud genus hominum non principibus mo-

do, sed ipsi etiam Pontifici grave est quandoqve & molestum. Quid diceret Augustus noster, si dicere ex animo, si justam expedire severitatem vellet? in gemisco hic seculis antiqvis. Nil recusabant, nil tergiversabantur, cum dandum esset Monachis. Fundi, prædia potentium præmiserant. Alii lego hic veteres Burgimathos, Hadaburgios, Freibrathios, Leidratios, Rohingios, Engilbertos, Vuldarmos, Helpfratios, Gunderos, Mattones, Suolistas, Walachfridos, & vel mille alios, quos legi in schedis monasteriorum, & Chronicis antiqvis, ex sola superstitionis causa ad largiendum inductos. Indignæ hæ monachis fraudes, & durum principibus occasionem sive retractandi concessa, sive separandi abusus. Exemplum inter exempla erit Chronicon Fuldense, plenum superstitiosarum talium donationum.

§. 14. Hæc atqve talia veteris ævi jam expendenti succurrit, Pontificios ipsos sæpe ex hac causa ad justam iram fuisse accensos. Non repetam qverelas Marsilii Patavini. Nec recensebo de Ordine Templariorum everso. Ubiq; indicia sunt & clarissima argumenta corruptissimæ societatis. Novissime Clemens IX. demonstravit exemplo, in communi Christianorum calamitate intercipi qvandoqve monasteriorum reditus posse, & servari ad principis reiq; publicæ salutem, reddendos, si princeps redierit ad seipsum, si collegerit vires & res in deterius lapsas refecerit. Sed videat Princeps, non recte adhiberi, notet gravissimos abusus: habet, ut insistat Divi nostri Mauritii exemplo, & vindicet Deo, convertatqve ad officia pia & causas honestas, deniqve operam adeo, ut & honori suo consulat, & Deo relinqvat, qvæ sunt dedicata Deo: illud deniqve omni ratione atqve ope efficiat, ut verus incorruptusq; DEI cultus instauretur, & instauratus æternis legibus sanciatur, conserveturqve ad posteros.

§. 15. No-

§. 11. Nolumus eſſe longiores. Quod fine, idem ratione caret. Una igitur opera & naturam imitabimur, & nitemur ad operis noſtri metam. Saltem reſtat, ut tradamus de jure Sepulchrorum. Implet vero hic partes ſuas gentium ille conſenſus, ac una mente animoq; ſecuritatem impertitur ſepultis. Jam olim Athenienſes capite plectendos cenſuerunt, qvi graſſarentur in ſepulchra, qvi cadavera effoderent & reliquias defunctorum. Cambyſi in æternum probrum ceſſit, qvod vel ſolum Amaſis Ægypti Regis ſepulchrum recluſiſſet. Et Xerxi apertus Beli tumulus æternam labem adſperſit. Nec ſervavit honorem ſuæ gentis Philippus Macedo, cum non tam in homines, qvam in cadavera converſus, ultra belli jus ſæviret. Effuſa in ſepulchra crudelitas, idem hoſtes ac tumulos exitium involvit, furor denique omnia & ipſas defunctorum imagines conſumſit. Recitat hiſtoriam Livius, recitatam in compendium redegit Florus Hiſt. Rom. Epit. l. 2. c. 7. Non allegabo Imperatorum reſcripta, non recenſebo tabulas Auguſtas. Functus hoc officio Joh. Kirchmannus eſt, & nomina allegavit, & confirmavit ſanctitatem hujus juris. Placet nobis ponderare momenta rerum, quatenus morum ambitu comprehenſa. Primo pietas ſanxit legem miſerationis erga mortuos, cum à mortuis nullum periculum ſit, nullus impendeat metus. Neque prudentia hic indignatur, ut quæ tunc pietati obicem ponat. Cum aut jactura metuitur ſecuritatis, aut veſtigia quædam extant gliſcentium periculorum, ſi pietati indulgeamus, ſi benignitatem exerceamus. Ira allegari non poteſt, exercenda enim adverſus hoſtes eſt. Mortui autem jure hoſtium contineri amplius non poſſunt, quia mortui, quia vitæ, quia vinculo Civili, quia ipſi denique gentium ſocietati erepti. Injuria eſt deſtruere id, à quo vel horror ipſe humanas mentes avertit. Res ſtupenda

penda ſane, docere iis velle, quibus noceri non poteſt. Vitam jamdum amiſerunt. Exiſtimationem crudelitas afficere non poteſt. Si terroris inde occaſio quæratur, prætextus forte ſpecioſus, facinus certe eſt inhumanum. Suppetunt alia incutiendi terroris inſtrumenta, eoq; non à ſævitia, omnes humanitatis limites tranſeunte, repetenda, ad inſtruendam hanc brutæ crudelitatis ſcenam. Non licet rem ordiri altius. Saltem admonemus alia ratione gentium illud jus pertinere ad ſepeliendos, alia ad ſepultos. His invidere quietem impietatis: Illis concedere, ut terra atque pulvere tegantur, receptum voluntate gentium, non inductum ſimplici neceſſitate eſt. Cujus in medio bello documentum. Vicerit Antonium Auguſtus, & vindicaverit mortale imperium. Moderationem ſervabit qvoqve poſt illatam cladem, & petentibus ſpatium ſepeliendi annuet merito. Erga cæſos jam conſummata ultio eſt. Terra igitur obruentur, qvi terram colere non poſſunt. Sed fingas Auguſtum negare ſepulturam. Progredietur ad ſævitiam usq;, & ultra bellantium fines. Inſtituet ultionem ſublata ulciſcendi cauſa. Nam à cæſis non habet, qvod metuat. Inſidiari non poſſunt. Et jam abunde ultionis eſt. Oſtendit rationem humana ratio, & ſuadet natura hanc benignitatem. Seqvuntur id gentes & probant, atqve ſive humanitatem, ſive manſuetudinem erga defunctos interpretantur. Conſtans hæc omnium temporum opinio, & ab ultimo ævo ad poſteros propagata. Demum argumentum in numerato: creditum ſemper inter cultiores eſt, mortem omnium calamitatum eſſe coronidem. Præterea nil tam rationi naturali contrarium, nil tam hominis erga hominem neceſſitudini adverſum eſt, qvam addere miſeriam afflictis & mortis calamitatem nova injuria augere. Terribile ſatis, concidi mucronibus, & tormentis verberari qvaſſarique. Nil intel-

ligi

[illegible] miserius, nil excogitari formidabilius potest. Silendum ergo intra hos fines, nec cæsis insultandum, ne denuo vindictam de cæsis sumere videamur. His addo, qvod Grotius, & præter hunc moderatiores ferme omnes monent, nil perinde conveniens esse homini, qvam curare hominum sepulturam: contineriqve hoc officium officio rationi naturali maxime consentaneo. Præterea id exigi à dignitate humani corporis, & devorandi metu. Cum non vanus subesset timor, feris & avibus cessurum in prædam, qvod terræ non redditur, qvod tumulis non infertur. Sed excipienda hic corpora facinorosorum, præsertim illorum, qvi polluuntur perduellionis & convincuntur. His ne qvidem parcitur post mortem, sive ob exemplum, sive ob fœditatem delicti. Et Veneti jam olim existimarunt, recte in mortuos statui, qvod dum viverent, merebantur. Siqvis depeculatus rempublicam esset, si indicia reliqvisset affectati dominatus, non temperant severitati, & cives deterrent exemplo. Indignus qvippe humanitate, qvi hominum violare jus, qvi Principis exuere obseqvium studuit. Fundere contra sangvinem in bello, & moliri exitium hosti, belli concessum jure est. Sopitur hostile odium, si cæsus est, adversus qvem justa materia odii fuit. Æqvissima hæc gentium populorumqve sententia est, eoqve ab ultima antiqvitate recepta apud omnes, & saniori judicio rationis innixa. Unum cupimus, qvod concedatur instituto. Vindicavimus antea securitatem sepulchris, vindicabimus inposterum. Fallunt vero qvi peræqve existimant de iis, qvæ sepulchris imponuntur. Cippi, statuæ, columnæ diversa lege censentur. Cedunt Principis, cedunt belligerantium potestati. Neq; hic dubitandi causa, nec difficilis ratio scrutantibus jus belli. Cujus reddere initia, & prosequi singula momenta, nimis forte lon-

longum foret. Eligenda vero hic media inter caritatem & crudelitatem via. Nimis indulgere hosti, non expedit semper. Sævire qvoq; execrabile est. Cobiberi ergo furor, retineri sevitas, adhiberi prudentia debet. Qvod in hostem, idem in res fortunasq; hostis, & omnia ejus licet. Imagines, tumuli, statuæ, monumenta, & lapidum ista cineritiasque moles ac sepulchrorum ornamenta universa revelli possunt atq; removeri. Lege qvidem id facere prohibentur privati, & pœna violatoribus irrogatur. Princeps & supra privati sortem, & belli jure hic solutus lege est. Non repetam hic veteres ceremonias, qvibus & facere locum religiosum, & stabilire sepulchrorum jus voluerunt. Legi de hoc argumento scriptores prisci, legi post alios Polydorus Vergilius potest. Sufficit nobis omnium consensio gentium, qvæ & sanxit mortuis qvietem, & constanti usu approbavit, & adeo sanxit mortuis qvietem, & constanti usu approbavit, & adeo tandem apud posteros convaluit in legem.